

**WPŁYW NOWOMOWY
I MANIPULACJI
NA SYTUACJĘ CZŁOWIEKA**

**BEATA ZIELIŃSKA
TADEUSZ BANOWSKI**

SCENARIUSZ LEKCJI

Program nauczania języka polskiego dla szkoły ponadpodstawowej

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – dr Jolanta Sawicka-Jurek
Recenzja merytoryczna – Sabina Furgoń
Dorota Dąbrowska
dr Beata Rola
Agnieszka Ratajczak-Mucharska

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Temat lekcji:

Wpływ nowomowy i manipulacji na sytuację człowieka

Klasa / czas trwania zajęć:

klasa IV / 90 minut

Cele

Uczeń:

- krytycznie ocenia teksty kultury;
- szuka informacji, porządkuje swoją wiedzę;
- odczytuje problematykę utworów z epoki i wskazuje konteksty;
- odczytuje znaczenie ironii, groteski, drwiny w tekstach kultury;
- zna funkcje językowe;
- odróżnia perswazję od manipulacji;
- zna cechy nowomowy;
- rozumie pojęcie tabu językowego.

Metody/techniki/formy pracy:

- praca z tekstami kultury;
- praca w parach, zespołowa;
- metaplan;
- pogadanka;
- elementy wykładu.

Środki dydaktyczne:

- *Półpancerze praktyczne* Sławomira Mrożka;
- *Rok 1984* George'a Orwella (fragmenty);
- *Miś* w reż. Stanisława Barei (fragmenty).

Opis przebiegu lekcji:

Część wstępna:

Uczniowie przypominają funkcje językowe tekstów, wyjaśniają, na czym polega moc sprawcza słowa, definiują pojęcie perswazji, manipulacji, nowomowy.

Część właściwa:

1. Nauczyciel przedstawia okoliczności powstania i problematykę powieści Orwella. Uczniowie czytają fragment utworu i na jego podstawie wskazują cechy nowomowy; interpretując tekst, odnoszą się do swojej wiedzy na temat systemów totalitarnych, wyjaśniają, jak władza wpływała na postawę społeczeństwa, wyjaśniają, czym jest tabu językowe.

2. Uczniowie zapoznają się z opowiadaniem Mrożka i w grupach tworzą schemat działań podjętych przez subiekta w celu sprzedania towaru; wskazują funkcję ironii w tekście oraz szukają aluzji literackiej /*Lalka* Prusa/.
3. Uczniowie oglądają fragment *Misia* (gdy trener Jarząbek nagrywa się na magnetofon w gabinecie prezesa Ochódzkiego), charakteryzują realia PRL-u, zwracają uwagę na absurdy rzeczywistości, określają funkcję parodii i ironii w tekstach kultury.

Faza podsumowująca:

Uczniowie dzielą się spostrzeżeniami na temat trudności, na jakie napotykali w trakcie pracy, odnoszą się do swoich doświadczeń komunikacyjnych, wskazują w tekstach popularnych manipulację językową, groteskę i drwinę z rzeczywistości.

Komentarz metodyczny:

Lekcja pozwala na wykorzystanie wiedzy i umiejętności, ale ma też charakter samokształceniowy, uczy poszukiwania i selekcjonowania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, zatem ćwiczy umiejętności przydatne na rynku pracy. Uczniowie analizują własne doświadczenia w odniesieniu do omawianych problemów i pojęć, stają się zatem świadomymi i krytycznymi odbiorcami informacji. Uczniowie ze SPE powinni otrzymać wykaz pojęć omawianych na zajęciach, a także należy im zapewnić właściwe oświetlenie sali lekcyjnej i miejsca pracy, wykorzystać mocne strony ucznia, tworzyć atmosferę pracy sprzyjającą budowaniu pozytywnych emocji i doświadczeń, dostosować materiały i narzędzia do warunków i możliwości ucznia (np. w materiałach tekstowych powiększyć czcionkę, zastosować zakreslenia), dostosować wymagania edukacyjne, stopień, np. wydłużyć czas pracy, umożliwić zapoznanie się z materiałem źródłowym w domu i udzielić wskazówek do pracy, zorganizować pomoc koleżeńską, stosować ocenianie kształtujące, wspierające ucznia, połączone z samooceną i oceną koleżeńską, wzmacniać ucznia pochwałą nawet za niewielkie postępy, a także udzielać informacji zwrotnej o tym, co uczeń robi dobrze, a w których miejscach popełnił błędy lub co wykonał źle, w jaki sposób może uzupełnić braki lub poprawić błędy oraz poinformować o tym, jakimi metodami może doskonalić swoje umiejętności. Należy umożliwić także rozwój uczniowi zdolnemu poprzez angażowanie go w dodatkowe czynności, opracowanie pomocy dydaktycznych. Podczas lekcji realizowane są kompetencje kluczowe, mające znaczenie na rynku pracy, szczególnie w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej oraz w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (teksty literackie), osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się (praca w grupach), w zakresie przedsiębiorczości (komunikowanie się).